

УДК 657.471.12:336.711/.713-057

Цятковська О.В.
*аспірант кафедри обліку в кредитних
і бюджетних установах та економічного аналізу
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана*

ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ З ПРАЦІВНИКАМИ БАНКІВ: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ

FINANCIAL ACCOUNT PAYMENTS TO EMPLOYEES BANKS: CURRENT ISSUES

АНОТАЦІЯ

У статті розкрито основні проблемні питання розрахунків з працівниками банків, а саме організаційні та методичні особливості бухгалтерського обліку. Напрацьовано основні шляхи вдосконалення організації обліку розрахунків з працівниками банків, а саме запропоновано авторську структуру аналітичного рахунку обліку, пропозиції відносно вдосконалення законодавчої бази.

Ключові слова: розрахунки з працівниками, банк, бухгалтерський облік, аналіз, проблемні питання, аналітичний рахунок, єдиний соціальний внесок.

АННОТАЦИЯ

В статье раскрыты основные проблемные вопросы расчетов с работниками банков, а именно организационные и методические особенности бухгалтерского учета. Нарботаны основные пути совершенствования организации учета расчетов с работниками банков, а также предложена авторская структура аналитического счета учета, предложено конкретное совершенствование законодательной базы.

Ключевые слова: расчеты с работниками, банк, бухгалтерский учет, анализ, проблемные вопросы, аналитический счет, единый социальный взнос.

ANNOTATION

In the article deals of the main issues payments to employees of banks, namely organizational and methodological features of accounting. The author has accumulated the basic ways to improve the organization of accounting payments to employees of banks, namely the structure records of the analytical account and proposals for improving legislation.

Keywords: payments to employees, bank, accounting, analysis, issues, analytical account, the single social contribution.

Постановка проблеми. Бухгалтерський облік розрахунків з працівниками банків посідає одну з ключових позицій загального банківського фінансового обліку. Одним із основних чинників, який визначає дане положення, є часті та зазвичай вагомі зміни у законодавстві. Зміни бувають різними, наприклад: внесення поправок до чинного законодавства, прийняття нормативно-правових актів, які змінюють організацію та методику ведення бухгалтерського обліку. Саме тому управлінці та працівники, що займаються бухгалтерським обліком, нерідко стикаються з різними проблемами, які варто вирішувати шляхом напрацювання пропозицій по вдосконаленню організації та методиці обліку розрахунків з працівниками. Зокрема, необхідно напрацювати структуру аналітичного обліку, посилити організацію обліку розрахунків з працівниками шляхом напрацювання змін до законодавства та дослідження підсумкового обліку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням методики та організації бухгалтерського обліку розрахунків з працівниками відносно оплати праці присвячені роботи вітчизняних та зарубіжних авторів, серед яких В.А. Домбровський [2], Т.Г. Мельник [4], М.Я. Остап'юк [5], О.А. Петрик [6], О.Ф. Томчук [11], А.О. Труфен [12], О.В. Цуканова [13], О.Ю. Шоляк [14], Н.В. Шульга [15]. Серед зарубіжних науковців варто виокремити напрацювання У. Петті, Д. Рікардо, А. Смітта, П. Самуельсона, Р. Кене, К. Маркса, Б. Райзберга [3]. Крім того, дослідження наукових робіт та практичної діяльності суб'єктів господарювання свідчать про те, що деякі аспекти обліку розрахунків з працівниками банку є спірним та недостатньо вивченими.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Тематичний аналіз фахових видань та практичної діяльності показав, що численні теоретичні та практичні питання організації та методики обліку розрахунків з працівниками банків в умовах гармонізації бухгалтерського обліку в банках з міжнародними стандартами залишаються невирішеними. Зокрема, потребують досліджень організація синтетичного обліку, структура аналітичних рахунків за досліджуваними операціями, організація та методика підсумкового обліку, чим і обумовлена актуальність дослідження.

Мета статті полягає у дослідженні та посиленні основних шляхів вдосконалення методики та організації бухгалтерського обліку розрахунків з працівниками банків. При цьому необхідно: виокремити та напрацювати структуру аналітичних рахунків; дослідити бухгалтерський фінансовий облік розрахунків з працівниками за допомогою аналізу останніх досліджень та публікацій; напрацювати основні шляхи вдосконалення законодавчого аспекту організації обліку; надати характеристику підсумковому обліку розрахунків з працівниками банків; напрацювати основні шляхи вдосконалення підсумкового обліку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Синтетичний облік витрат банку здійснюється відповідно до Інструкції НБУ № 280 від 17.06.2004 р. «Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України» [9],

Інструкції НБУ № 255 від 18.06.2003 р. «Про затвердження Правил бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України» [10] та на основі Положення про облікову політику банку на рік.

Інформація за операціями по розрахунках з працівниками банку, що міститься у прийнятих до обліку первинних документах, систематизується на відповідних рахунках бухгалтерського обліку в регістрах синтетичного та аналітичного обліків шляхом подвійного запису їх на взаємопов'язаних рахунках бухгалтерського обліку.

Балансові рахунки, що є рахунками синтетичного обліку, забезпечують одержання інформації про виконання банком господарських операцій та її відображення у фінансовій звітності для зовнішнього та внутрішнього користування.

Облік розрахунків з персоналом здійснюється за рахунками витрат [10]. А саме з використанням 7-го класу «Витрати», розділ 74 «Загальні адміністративні витрати», групи 740 «Витрати на утримання персоналу», а також за рахунками 3-го класу «Операції з цінними паперами та інші активи і зобов'язання» групою 365 «Кредиторська заборгованість за розрахунками з працівниками банку» та групою 355 «Дебіторська заборгованість за розрахунками з працівниками банку» [9].

Інформація по синтетичних рахунках бухгалтерського обліку є підсумковою, а більш детальну інформацію містять рахунки аналітичного обліку. Ураховуючи особливості побудови аналітичних рахунків, банк самостійно визначає власну систему аналітичного обліку, створюючи внутрішній план рахунків та структуру номера аналітичного рахунку.

Аналітичні рахунки містять обов'язкові параметри, визначені окремими вказівками Національного банку України, та необов'язкові, які визначаються внутрішньобанківськими документами. Необов'язкові параметри є рекомендованими для заповнення при організації внутрішнього обліку.

Під час дослідження питання структури аналітичного рахунку бухгалтерського обліку було напрацьовано та запропоновано власну структуру. Саме тому варто надати та охарактеризувати структуру двох основних аналітичних рахунків, які використовуються для обліку нарахування заробітної плати працівникам, відповідно до розробленої структури аналітичного рахунку під час проведення даного дослідження.

3652 П «Нарахування працівникам банку за заробітною платою».

Призначення рахунку: облік нарахованих сум за заробітною платою та іншими виплатами відповідно до законодавства України штатним працівникам банку.

За кредитом рахунку проводяться суми, що нараховані працівникам банку за заробітною платою та іншими виплатами.

За дебетом рахунку проводяться суми, що виплачені працівникам банку за заробітною платою та іншими виплатами.

Відповідно до вимог, які встановлені законодавством, аналітичний рахунок повинен включати до 14 чисел, кожне з яких відповідає певним параметрам. У процесі дослідження було напрацьовано та запропоновано, що аналітичний рахунок 3652 П «Нарахування працівникам банку за заробітною платою» може мати наступну структуру: **3652K9BBNN**,

де, **3652** – балансовий рахунок;

K – ключ;

9 – внутрішній;

BB – порядковий номер рахунку;

NN – особовий рахунок працівника.

Не менш важливим є балансовий рахунок **7400 А «Основна і додаткова заробітна плата».**

Призначення рахунку: облік нарахованої основної та додаткової заробітної плати.

Структура аналітичного рахунку: **7400KDDFBGEE** (рис. 1).

Враховуючи зазначену вище структуру аналітичного рахунку, банківські установи можуть формувати рахунки 74 Розділу таким чином, щоб у структурі аналітичного рахунку розкрити та відобразити основні виплати працівникам банківської установи (рис. 2).

Загальна сума всіх нарахувань зарплати за кожним аналітичним рахунком має відповідати кредитовому обороту за синтетичним рахунком 3652 П «Нарахування працівникам банку за заробітною платою» за звітний місяць, а сума всіх відрахувань за аналітичними рахунками – дебетовому обороту за цим рахунком.

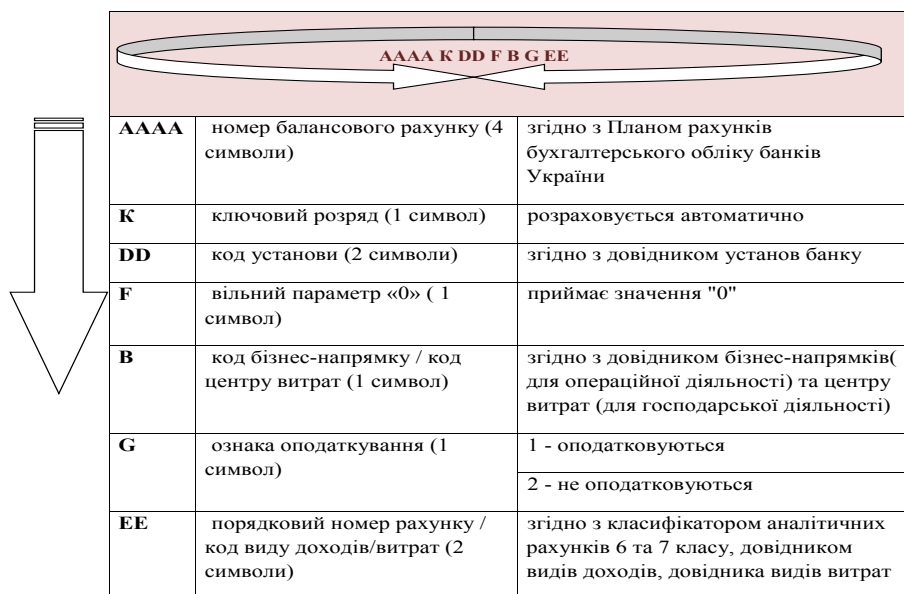

Рис. 1. Структура аналітичного рахунку

Відповідно до МСБО 19 та МСБО 1, інформація відносно виплат працівникам банку повинна відображатися у фінансовій звітності [1; 7], а саме у «Звіті про фінансовий стан (Баланс)», у складі статті «Зобов'язання», а зокрема, в статті «Інші зобов'язання». Слід зазначити, що у статті «Інші зобов'язання» відображаються суми заборгованості банківської установи перед працівниками відносно виплат, хоча в даній статті відображаються й інші види зобов'язань окрім виплат. Інформація відносно виплат працівникам відображається у розрізі таких звітних дат, як 31.12. звітного року, 31.12. попереднього року та 01.01. попереднього року.

«Звіт про прибутки і збитки та інший сукупний дохід (Звіт про фінансові результати)», зокрема, стаття «Адміністративні та інші операційні витрати», розкриває інформацію, яка відображена за рахунками 74-го розділу. Тобто всі виплати працівникам, які мали місце у звітному періоді, відображаються у даній статті у розрізі звітного та попереднього періодів, що є не досить зручним та правильним при проведенні аналізу розрахунків з працівниками банків.

Крім того, інформація відносно розрахунків з працівниками банків відображається у Примітках до фінансової звітності. Зокрема, у МСБО 1 «Подання фінансової звітності» зазна-

74 Загальні адміністративні витрати							
740 Витрати на утримання персоналу							
7400 (A) Основна і додаткова заробітна плата							
7400	K	DD	F	B	G	01	Основна заробітна плата за посадовими окладами
7400	K	DD	F	B	G	02	Індивідуальні надбавки та доплати
7400	K	DD	F	B	G	03	Премія по результатах роботи за місяць, квартал, рік
7400	K	DD	F	B	G	04	Одноразові заохочення та премії
7400	K	DD	F	B	G	05	Індексація заробітної плати
7400	K	DD	F	B	G	06	Оплата робіт згідно договорів цивільно-правового характеру
7400	K	DD	F	B	G	07	Оплата за відпустки та компенсації за невикористані відпустки
7400	K	DD	F	B	G	08	Інші види заробітної плати
7400	K	DD	F	B	G	09	Нарахування резерву відпусток
7401 (A) Єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування							
7401	K	DD	F	B	G	01	Єдиний соціальний внесок 36,8% з зарплати
7401	K	DD	F	B	G	02	Єдиний соціальний внесок 33,2% з лікарняних за рахунок підприємства
7401	K	DD	F	B	G	03	Єдиний соціальний внесок 34,7% з виплат за цивільно-правовими договорами
7401	K	DD	F	B	G	04	Єдиний соціальний внесок 8,41% з виплат працюючим інвалідам
7401	K	DD	F	B	G	05	Єдиний соціальний внесок 33,2% з лікарняних за рахунок ФСС з ТВП
7401	K	DD	F	B	G	06	Єдиний соціальний внесок на резерв відпусток
7403 (A) Матеріальна допомога та інші соціальні виплати							
7403	K	DD	F	B	G	01	Лікарняні за рахунок банку
7403	K	DD	F	B	G	02	Матеріальна допомога
7403	K	DD	F	B	G	03	Вихідна допомога
7403	K	DD	F	B	G	04	Інші виплати
7404 (A) Витрати на підготовку кадрів							
7404	K	DD	F	B	G	01	Витрати на участь в навчальних курсах
7404	K	DD	F	B	G	02	Інші витрати на підготовку кадрів
7405 (A) Витрати на спецодяг та інші засоби захисту працівників							
7405	K	DD	F	B	G	01	Витрати на спецодяг та інші засоби захисту працівників
7409 (A) Інші витрати на утримання персоналу							
7409	K	DD	F	B	G	01	Витрати на страхування персоналу
7409	K	DD	F	B	G	02	Витрати на медогляд персоналу та придбання медикаментів
7409	K	DD	F	B	G	03	Інші витрати на утримання персоналу

Рис. 2. Внутрішній план аналітичних рахунків банків 74-го розділу

чено, що у Примітках до фінансової звітності розкривається інформація, яку не подано у фінансовій звітності, але яка є доречною для її розуміння [7].

Оскільки користувачами фінансової звітності є різні суб'єкти, а саме інвестори, кредитори, клієнти, працівники, партнери тощо, саме цим і обумовлена необхідність детального опису інформації відносно розрахунків з працівниками банків у складі статті «Інші активи» та «Інші зобов'язання». Крім того, у складі даних статей варто деталізувати «Інші нефінансові активи» та «Інші нефінансові зобов'язання». Зокрема, стаття «Інші нефінансові активи» має розкривати інформацію відносно кредиторської заборгованості за розрахунками з працівниками банків, а «Інші нефінансові зобов'язання» – відносно дебіторської заборгованості за розрахунками з працівниками банків.

Отже, необхідність детального опису інформації відносно розрахунків з працівниками банків у Примітках до фінансової звітності обумовлена тим, що для всіх користувачів фінансової звітності вкрай необхідним є вивчення інформації відносно стану розрахунків установи з працівниками. Аналіз як внутрішніми, так і зовнішніми користувачами вищезазначених Приміток до фінансової звітності забезпечить їх інформацією відносно того, як установа розраховується за своїми зобов'язаннями. Крім того, за даними статтями можна буде говорити про рівень оплати праці в установі, про рівень мотивації працівників, про спроможність установи розраховуватися за власними зобов'язаннями та порядність банку загалом.

Підсумковий етап технології облікового супроводження розрахунків з працівниками банків полягає у складанні та поданні не лише фінансової звітності. Крім фінансової звітності, банківські установи зобов'язанні подавати різні форми звітності відносно проведених розрахунків із своїми працівниками. Зокрема, установи відповідно до чинного законодавства мають обов'язок складати та подавати звітність до податкової інспекції, різних фондів із соціального страхування, Державної служби зайнятості, НБУ, Державної служби статистики та Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Відповідно до основних положень організації технології облікового супроводження розрахунків з працівниками банків на осіб, які здійснюють сам процес обліку цих розрахунків, покладено обов'язок відносно складання та подання звітності до різних інстанцій.

Встановлено, що банківські установи за досліджуваними операціями зобов'язані подавати понад 20 форм звітностей до різних інстанцій. Крім того, що форм звітностей є занадто багато, так ще ж ці форми не є сталими та постійними. Форми звітності занадто часто змінюються та корегуються, а також існують різноманітні колізії у законодавстві відносно звітності за розрахунками з працівниками. Варто відзначи-

ти: для того щоб довести та обґрунтувати всі ці прогалини у теперішній технології облікового супроводження розрахунків з працівниками банків, доречним буде обґрунтувати кожен із вищезазначених проблем.

Отже, розрахунки з працівниками банків є не основним видом діяльності установ, а доцільніше буде охарактеризувати як супроводжуваними чи додатковими операціями, оскільки основою діяльності банків є посередництво у переміщенні грошових коштів від кредиторів до позичальників, від покупців до продавців. Саме тому є недоречним наявність такої кількості форм звітності за досліджуваними розрахунками, які займають невагому частину у структурі діяльності банків та обтяжують технологію облікового супроводження розрахунків з працівниками банків.

Під час вивчення основних форм звітностей було встановлено, що деякі форми дублюються у поданні до різних інспекцій. Крім того, встановлено, що форма № Д-4 подається до Податкової інспекції, але це суперечить основним нормам ст. 16 ПКУ [8]. Саме у цій статті встановлено, що «платник податків зобов'язаний... вести в установленому порядку облік доходів і витрат, складати звітність, що стосується обчислення і сплати податків та зборів; подавати до контролюючих органів у порядку, встановленому податковим та митним законодавством, декларації, звітність та інші документи, пов'язані з обчисленням і сплатою податків та зборів...». Можна стверджувати, що, відповідно до ПКУ, податкові органи є органами адміністрування сплати та контролю лише встановлених ПКУ податків та зборів. Але існує певна проблема, а саме те, що єдиний внесок, відповідно до ПКУ, не включено ні до податків, ні до зборів. Крім того, ст. 1 ЗУ № 2464-VI встановлено, що «... єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (далі – єдиний внесок) – консолідований страховий внесок, збір якого здійснюється до системи загальнообов'язкового державного соціального страхування в обов'язковому порядку та на регулярній основі з метою забезпечення захисту у випадках, передбачених законодавством, прав застрахованих осіб на отримання страхових виплат (послуг) за діючими видами загальнообов'язкового державного соціального страхування...» [8]. Насамперед це страховий внесок, так чому ж тоді він сплачується та обліковується органами Міністерства доходів та зборів? Залишається невирішеним і дане питання.

Варто відзначити, що норми податкового законодавства суперечать одна одній, зокрема, єдиний внесок обліковується органами Міністерства доходів та зборів, а ПКУ встановлено, що виокремлення загальнодержавних податків та зборів, не передбачених цим Кодексом, забороняється (ст. 9. п. 4) [8].

Крім того, відповідно до основних положень ЗУ № 2464-VI, запроваджується єдиний консо-

лідований внесок, який об'єднуватиме всі внески до чотирьох фондів в один, але звітність як подавалася до різних фондів, так і залишилася. Враховуючи те, що кошти перераховуються до податкових органів, сплачуються наче за соціальне страхування працівників, а звітуються перед різними державними органами. Отже, існує певний каламбур у даній технології організації обліку розрахунків з працівниками банків за єдиним внеском. Насамперед варто внести зміни до нормативно-правових актів, а вже потім чітко розписати у ЗУ про єдиний внесок організацію обліку та звітності за розрахунками із соціального страхування.

Висновки. В результаті дослідження намічені шляхи вдосконалення бухгалтерського фінансового обліку розрахунків з працівниками банків на основі посилення організації обліку структурою аналітичних рахунків обліку. Крім того, напрацьовано рекомендації відносно вдосконалення Приміток до фінансової звітності, що сприятиме доступному та зрозумілому сприйняттю фінансової інформації різними користувачами.

Дослідження основних форм звітностей та організації обліку утримань із заробітної плати працівникам дозволяє констатувати, що доречним буде внесення змін до ПКУ. А саме варто встановити, що внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування належить до переліку основних податків та зборів. *Тобто доцільним буде доповнити ст. 9 ПКУ підпунктом 9.1.8. І враховуючи наведені пропозиції, доцільним буде викласти даний підпункт у такій редакції: «9.1.8. єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування».*

Отже, організація обліку розрахунків з працівниками банку повинна бути створена таким чином, щоб сприяти підвищенню продуктивності праці, покращенню організації нормування праці повного використання робочого часу, закріпленні дисципліни праці, підвищенню якості послуг та робіт.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Виплати працівникам: Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (IAS) 19 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_011.
2. Домбровський В.А. Організація і методика обліку та аналізу праці та її оплати на базі сучасних інформаційних технологій: автореф. дис. ... к. е. н.: спец. 08.00.09 / В.А. Домбровський; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2007. – 20 с.
3. Економічна теорія: Політекономія: [підручник] / За ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання-Прес, 2001. – 581 с.
4. Мельник Т.Г. Облік, аналіз та аудит праці і її оплати: автореф. дис. ... к. е. н.: спец. 08.04.06 / Т.Г. Мельник; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. – К., 2006. – 20 с.
5. Остап'юк М.Я. Теорія бухгалтерського обліку (історичні та методичні аспекти) / [М.Я. Остап'юк, Й.Я. Даньків, М.Р. Лучко]. – Ужгород: УжДУ, 1998. – 168 с.
6. Петрик О.А. Облік та аналіз оплати праці в умовах розвитку ринкових відносин:(на прикладі підприємств промисловості будівельних матеріалів): дис. ... к. е. н.: спец. 08.00.12 / О.А. Петрик; Київ. екон. ун-т. – К., 1993. – 160 с.
7. Подання фінансової звітності: Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (IAS) 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_013.
8. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
9. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України та Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України: Постанова Правління НБУ від 17.06.2004 р. № 280 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0918-04>.
10. Про затвердження правил бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України: Постанова Правління НБУ від 18 червня 2003 р. № 255 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0583-03>.
11. Томчук О.Ф. Облік та контроль оплати праці в сільськогосподарських підприємствах (на прикладі сільськогосподарських підприємств Вінницької області): дис. ... к. е. н.: спец. 08.06.04 / О.Ф. Томчук; УААН, Ін-т аграр. економіки. – К., 1997. – 209 с.
12. Труфен А.О. Облік та контроль видатків на оплату праці в вищих навчальних закладах: автореф. дис. ... к. е. н.: спец. 08.00.09 / О.А. Труфен; Нац. акад. статистики, облік і аудит. – К., 2012. – 24 с.
13. Цуканова О.В. Облік і аналіз заробітної плати у підприємствах торгівлі: автореф. дис. ... к. е. н.: спец. 08.06.04 / О.В. Цуканова; Харк. держ. акад. технології та орг. харчування. – Х., 2000. – 17 с.
14. Шоляк О.Ю. Облік, аналіз та внутрішньогосподарський контроль виплат працівникам: організація і методика: автореф. дис. ... к. е. н.: спец. 08.00.09 / О.Ю. Шоляк; Нац. акад. статистики, облік і аудит. – К., 2011. – 20 с.
15. Шульга Н.В. Облік і аудит розрахунків з оплати праці та аналіз ефективності використання трудових ресурсів: автореф. дис. ... к. е. н.: спец. 08.00.09 / Н.В. Шульга; Держ. вищ. навч. закл. «Київ. нац. екон. ун-т ім. В.Гетьмана». – К., 2008. – 20 с.